

IUSTITIA

SĄDY ZA GRANICĄ

Wykorzystywanie obcego prawa do siania zamętu i wprowadzania w błąd: na przykładzie prawa francuskiego i polskiej ustawy „kagańcowej”

Laurent Pech*

Jedną z ulubionych sztuczek zawartą w podręczniku każdego autokraty jest celowe posługiwanie się wprowadzającymi w błąd przykładami obcych rozwiązań, które mają usprawiedliwić autorytarne „reformy” jako zastępujące na uznanie, a jednocześnie odwracać uwagę społeczeństwa od faktycznie realizowanej likwidacji niezawisłości sędziowskiej. Działo się to wielokrotnie w Turcji *Erdoğan* i na Węgrzech *Orbána*¹. Nic dziwnego, że polska partia rządząca postąpiła podobnie, a jednym z najnowszych przykładów jest zastosowanie przepisu prawa francuskiego do obrotu zmiany prawa, zwanego „ustawą kagańcową”.

Wprowadzenie

Dla przykładu, *Sebastian Kaleta*, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, podczas debaty parlamentarnej w dniu 19.12.2019 r. odniósł się do sytuacji we Francji i twierdził m.in., że „ustawa kagańcowa”, której bronił, jest zgodna, a nawet mniej rygorystyczna niż przepisy systemu dyscyplinarnego dla sędziów przewidziane we francuskim ustawodawstwie: „Zaczynam od Francji (...) Przeczytam wam tłumaczenie przysięgłe (...). Pierwszy przepis... Udział członków wymiaru sprawiedliwości w debatach politycznych jest zakazany. (...) Sędziom zabrania się demonstrowania wrogości wobec zasad działania lub formy rządu Republiki (...), jak również wszelkich wystąpień o charakterze politycznym, niezgodnych z ograniczeniami związanymi z pełnioną

funkcją. (...) zakazuje się również wszelkich wspólnych działań, które mogą uniemożliwić lub utrudnić funkcjonowanie sądów. To jest tłumaczenie. Każdy może się spierać w kwestii interpretacji, ale wydaje mi się, że przeciętny słuchacz może zrozumieć, co oznacza zakaz okazywania wrogości wobec rządu lub zakaz uczestnictwa w debatach politycznych”².

Nie po raz pierwszy wydaje się, że urzędnicy polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości albo nie mają odpowiedniego wykształcenia, aby móc zrozumieć rozwiązania przewidziane w obcych systemach prawnych lub, co gorsza, celowo wprowadzają w błąd i przeinaczają przepisy obowiązujące w wielu państwach członkowskich UE, aby odwracać uwagę od swoich nieustannych ataków na niezawisłość sądów prowadzonych z naruszeniem zarówno polskiej Konstytucji, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, prawa UE, jak i prawa międzynarodowego³. Tak czy inaczej, ten artykuł wyjaśni pokrótce, dlaczego nie można traktować poważnie jakiegokolwiek obrony „ustawy kagańcowej” opartej na francuskich przykładach.

Wprowadzanie w błąd co do znaczenia i zakresu art. 10 rozporządzenia nr 58-1270 z 22.12.1958 r. w sprawie ustawy dotyczącej statusu sądownictwa⁴

Po pierwsze, chociaż prawdą jest, że art. 10 rozporządzenia nakłada na sędziów ogólny obowiązek powstrzymania

* Autor jest profesorem prawa europejskiego, wykładowcą uczelni francuskich i brytyjskich, dyrektorem Wydziału Prawa i Polityki (the Law and Politics Department) w Middlesex University London.

¹ Zob. np. *Ozan O. Varol*, „Stealth Authoritarianism” Nr 100/2015, *Iowa Law Review* 1673, s. 1–1717: „Erdoğan” zwalcza krytykę kontrowersyjnych rozwiązań rządowych, powołując się na ich zgodność z konstytucją lub innymi przepisami prawa lub powołując się na prawo porównawcze i wskazując na demokratyczny kraj (zwykle na Zachodzie), który wdrożył takie samo rozwiązanie (...). Prezydent *Viktor Orbán* na Węgrzech również zwykle reaguje na krytykę ustaw i przepisów konstytucyjnych przyjętych przez jego rząd, powołując się na podobne ustawy i przepisy w państwach demokratycznych”. Ostatni przykład dotyczący Węgier znajduje się w wydawnictwie *V. Orbána z Welt am Sonntag*, 3.3.2019 r.: <https://abouthungary.hu/prime-minister-viktor-orban/prime-minister-viktor-orbans-interview-with-welt-am-sonntag/> („To twierdzenie odnosi się do zmiany ustawy o utworzeniu sądu administracji publicznej. W tym przypadku tekst rozporządzenia został skopiowany dosłownie z ustawodawstwa austriackiego. Dlatego uważam, że system sądowniczy Węgier jest zgodny ze standardami europejskimi”).

² Jak donosi *S. Platon*, „Prawo francuskie NIE jest wzorem dla polskiej ustawy o dyscyplinie sędziów”, *VerfBlog*, 17.1.2020 r.: <https://verfassungsblog.de/french-law-is-not-a-model-for-polscy-sdziowie-dyscyplinarni/>

³ Zob. np. ostatnio Rada Europy (Council of Europe PACE), Funkcjonowanie instytucji demokratycznych w Polsce, raport *AR Gustafsson i P. Omtzigt*, 6.1.2020 r.: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=28330&lang=en>; OBWE-ODHIR, Pilna opinia okresowa w sprawie projektu ustawy z 20.12.2019 r. o zmianie Ustawy o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym i niektórych innych ustaw Polski, 14.1.2020 r.: <https://osce.org/odihr/443731>; według Rady Weneckiej „Rada Europy: Nowa reforma jeszcze bardziej podważa niezależność sądów”, *Réf. DC 006 (2020)*, 16.1.2020 r.: <https://coe.int/en/web/portal/-/venice-commission-new-reform-in-poland-fdalsze-minermi-nes-sadowa-niezaleznosc>

⁴ Dalej jako: rozporządzenie.

się od organizowania „narań politycznych” i wykazania powściągliwości w odniesieniu do „demonstracji politycznych”, przepis ten oznacza jedynie, że sędziowie muszą korzystać ze swoich praw politycznych, w tym z prawa do wolności słowa i wolności zrzeszania się, oraz brać udział w działaniach politycznych z należyтым uwzględnieniem potrzeby niezależności i bezstronności sędziów. W praktyce, zgodnie z oficjalnym Kompendium Etycznych Obowiązków Sądownictwa⁵, przepis ten dopuszcza jedynie sankcje za „obraźliwe lub celowo prowokujące komentarze, a także takie, które mogą podważyć obowiązek bezstronności, nałożony na sędziów”⁶. Jednak zgodnie z utrwaloną praktyką uznaje się, że przepis ten nie przewiduje wprowadzenia żadnej kontroli sędziów w zakresie treści ich orzeczeń, ani nie pozwala rządowi karać sędziów za wypowiedzi i/lub działania mające na celu obronę praworządności.

Podstawową kwestią, która, jak się wydaje, umknęła uwadze domorosłych ekspertów od prawa francuskiego z polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości, jest to, że art. 10 rozporządzenia – przyjęty ponad 60 lat temu – należy interpretować i stosować zgodnie z dzisiejszymi wymogami dotyczącymi niezawisłości sądów określonej w prawie francuskim, prawie UE i orzecznictwie EKPCz. Oczywiście jest, że art. 10 rozporządzenia nie może być wykorzystywany do karania sędziów za stosowanie się do wymogów dotyczących niezawisłości sądów lub publicznego krytykowania wszelkich „reform sądowych”, jakie władze zamierzają uchwalić, szczególnie w sytuacji, gdy przykładowo działania ówczesnych władz polskich doprowadziły do nadzwyczajnego użycia art. 7 TUE i specjalnej procedury monitorowania przez Radę Europejską. Ta ochrona wypowiedzi politycznych sędziów w kwestiach związanych z praworządnością, jest nie tylko normą prawa miękkiego⁷, ale jest również dobrze ugruntowana w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na podstawie art. 10 EKPCz: „Mając na uwadze w szczególności rosnące znaczenie roli podziału władz i znaczenie ochrony niezależności sądownictwa, wszelkie ingerencje w swobodę wypowiedzi sędziego w sytuacji takiej jak w przypadku skarżącego wymaga ścisłej kontroli ze strony Trybunału. Stawiane pytania dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, leżą w interesie publicznym, a debata na ogół cieszy się wysokim stopniem ochrony zgodnie z art. 10. Nawet jeśli omawiany przypadek ma skutki polityczne, sam w sobie nie jest wystarczający, aby uniemożliwić sędziemu wypowiedzenie się w tej sprawie. Kwestie związane z podziałem władz mogą obejmować bardzo ważne kwestie dla społeczeństwa demokratycznego, które wchodzi w zakres debaty politycznej”⁸.

W konkretnych okolicznościach sprawy dotyczącej przedwczesnego wygaszenia mandatu Prezesa węgierskiego Sądu Najwyższego, Wielka Izba dalej stwierdziła, że: „Trybunał z tego względu przykłada szczególną wagę do tego, jaki urząd pełnił skarżący. Jego obowiązki obejmowały wyrażanie

poglądów na reformy legislacyjne, które mogły mieć wpływ na sądownictwo i jego niezależność. Można to odnieść do wytycznych Rady Europy, zgodnie z którymi każdy sędzia jest odpowiedzialny za promowanie i ochronę niezależności sądownictwa, zmiany ustawodawcze dotyczące statusu sędziów, czy też bardziej ogólnie, funkcjonowania sądownictwa jako całości, powinny być konsultowane z sędziami, którzy powinni brać udział w przygotowaniu projektów ustaw (...). Skarżący wyrażał swoje stanowisko oraz krytykę wobec reform konstytucyjnych i prawnych wpływających na sądownictwo, zwracał uwagę na zagadnienia związane z funkcjonowaniem i reformą systemu sądownictwa, niezależnością i nieusuwalnością sędziów oraz obniżeniem wieku emerytalnego dla sędziów. Wszystkie te zagadnienia dotyczą interesu publicznego. Jego oświadczenia nie wykraczały poza konstruktywną krytykę ze ściśle profesjonalnej perspektywy. Z tych względów Trybunał uważa, że pozycja skarżącego oraz jego wystąpienia, które jednoznacznie mieściły się w kontekście debaty publicznej o kwestiach mających istotne znaczenie, wymagały znacznego stopnia ochrony jego wolności wypowiedzi oraz ścisłego badania jakiegokolwiek oddziaływania, z odpowiednio wąskim marginesem aprobaty udzielanej władzom państwa”⁹.

Wiodące zasady zarysowane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka znajdują w pełni zastosowanie do francuskiego systemu prawnego¹⁰. Można przytoczyć Francuskie Kompendium Sędziowskich Obowiązków Etycznych już wyżej cytowane: „reprezentanci sądownictwa mogą wypowiadać się swobodnie w ramach granic wyznaczonych ich pozycją”¹¹ oraz „korzystać z praw zagwarantowanych każdemu obywatelowi jak zrzeszanie się w partii politycznej, związku zawodowym, stowarzyszeniu czy towarzystwie filozoficznym, jak też praktykowanie religii wedle swojego wyboru. Jednak, nie mogą być związani jakimikolwiek zobowiązaniami czy ograniczeniami, które mogłyby zawęzić ich wolność poglądów czy działania i podważyć ich niezawisłość”¹².

⁵ Najwyższa Rada Sądownictwa, Kompendium Etycznych Obowiązków Sądownictwa. The Values of the Judiciary, 2nd edition, 2019: <http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/publications/recueil-des-obligations-deontologiques/recueil-des-obligations-deontologiques-des-0>

⁶ *Ibidem*, s. 51.

⁷ Zob. np. Deklaracja z Sofii z 2013 r. w sprawie niezależności i odpowiedzialności sądowej wydana przez Europejską Sieć Rad Sądownictwa (organizacja, którą zawiesiła neo-KRS w 2018 r.): „Ostrożna konwencja, w której sędziowie powinni milczeć w kwestiach sporów politycznych, nie powinna mieć zastosowania, gdy zagrożona jest integralność i niezależność sądownictwa. Obecnie na europejskim sądownictwie spoczywa zbiorowy obowiązek jasnego i przekonującego sprzeciwu wobec propozycji rządu, które mają tendencję do podważania niezależności poszczególnych sędziów lub rad sądownictwa”.

⁸ *Baka przeciwko Węgrom*, skarga Nr 20261/12 z 23.6.2016 r., ust. 165.

⁹ *Ibidem*, § 168 i 171.

¹⁰ Sprawa *Baka przeciwko Węgrom* jest przykładowo wprost wymieniona w cyt. Francuskim Kompendium.

¹¹ Zasada nr 3 z rozdziału VIII. Ograniczenia i dyskrecja.

¹² Zasada nr 11, rozdział I o Niezawisłości sędziowskiej.

W kontekście powtarzanych i brutalnych ataków wycelowanych w sądownictwo w ogólności bądź też konkretnych sędziów, jakich byliśmy świadkami w Polsce, jest godne podkreślenia, że na członkach francuskiego sądownictwa **spoczywa obowiązek** „obrony niezależności władzy sądowniczej”¹³. Co więcej, dodatkowy obowiązek został nałożony na prezesów sądów apelacyjnych oraz sądów I instancji, na których **spoczywa obowiązek** reagowania, bądź przez udzielenie osobistego, bądź publicznego wsparcia konkretnemu sędziemu „gdy przedstawiciele sądownictwa są przedmiotem ataków, w szczególności w mediach, które wpływają na ich niezawisłość i bezstronność i z tej przyczyny podważają społeczne zaufanie do sądów”¹⁴.

W kontekście powtarzanego pospiesznego adaptowania rozwiązań legislacyjnych dotyczących sądownictwa, którego również byliśmy świadkami w Polsce, z naruszeniem wskazanego w rekomendacjach Komisji Europejskiej (art. 7), według którego polskie władze powinny „zadbać, by jakkolwiek reforma sądownictwa była przygotowana w ścisłej współpracy z sądownictwem oraz wszystkimi zainteresowanymi stronami”, następująca zasada jest także warta podkreślenia: „Obowiązek powściągliwości nie ogranicza przedstawicieli sądownictwa od brania udziału w przygotowywaniu projektów aktów prawnych. Jako profesjonalni prawnicy nie są oni wyłączeni od swobodnego analizowania tekstów prawnych, jak też nie można wyłączyć sędziów od przyjmowania publicznego, indywidualnego bądź zbiorowego stanowiska”¹⁵.

Jednocześnie sędziowie i prokuratorzy muszą być w naturalny sposób uczuleni na swoje szczególne obowiązki dotyczące wyjątkowego i zasadniczego miejsca, jakie wymiar sprawiedliwości zajmuje w społeczeństwie demokratycznym. Francuskie sądy, podobnie jak Europejski Trybunał Praw Człowieka, zawsze akceptowały przykładowo, że: „funkcjonariusze publiczni pełniący służbę w wymiarze sprawiedliwości (...) powinni wykazywać powściągliwość w korzystaniu ze swobody wypowiedzi we wszystkich przypadkach, gdy autorytet i bezstronność wymiaru sprawiedliwości mogłyby być poddawane w wątpliwość”¹⁶. Ten obowiązek powściągliwości jest rozumiany we Francji jako wymagający m.in., by przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości: „byli czujni w posługiwaniu się mediami społecznościowymi, w szczególności jeśli wyrażają opinie pod swoimi danymi osobowymi, iż powołaniem się na wykonywanie funkcji w wymiarze sprawiedliwości¹⁷; zachowywali się i wypowiadali publicznie umiarkowanie i z ostrożnością¹⁸; powstrzymali się od używania w pisemnych i ustnych wypowiedziach wyrażen i komentarzy, które z powodu ich formy lub nieracjonalnej natury, mogą godzić w wizerunek wymiaru sprawiedliwości¹⁹, zachowywać umiarkowanie, aby uniknąć zakłóceń w postrzeganiu bezstronności sądów, która jest zasadnicza do zachowania zaufania publicznego”²⁰.

W świetle powyższych zasad nie byłoby dozwolone np. uczestnictwo Przewodniczącego Francuskiej Najwyższej Rady Sądownictwa w ceremonii wręczenia nagród zorganizowanej dla uczczenia lidera partii rządzącej i głośne wyrażanie poparcia dla niego; dla Prezesa Trybunału Konstytucyjnego organizowanie tajnych obiadów z liderem partii rządzącej; dla sędziów uczestniczenie w tajnej farmie internetowych trolli nacelowanej na oczernianie kolegów, wysyłanie obraźliwych pocztówek do Prezesa Sądu Najwyższego czy też publiczne podarcie projektu uchwały kolegów. Wszystkie podane przykłady są, oczywiście, w całości hipotetyczne.

Polska władza wykonawcza i ustawodawcza, która wydaje się być bardzo zainteresowana naśladowaniem francuskiego prawodawstwa, musi mieć jednak również świadomość, że francuskie władze wykonawcze i ustawodawcze są poddane szeregowi obowiązków, a w szczególności mają konstytucyjny obowiązek respektowania niezależności sądownictwa, nie wyłączając tego, że sędziowie, indywidualnie bądź zbiorowo, mają nie tylko prawo, ale obowiązek wyrażania swoich poglądów publicznie. Innymi słowy, gdy chodzi o obronę praworządności, francuscy sędziowie, polscy sędziowie i bardziej ogólnie wszyscy sędziowie krajów, które podpisały Europejską Konwencję Praw Człowieka, są w pełni uprawnieni do publicznej krytyki jakichkolwiek „reform sądownictwa”, w szczególności w sytuacji, gdy te „reformy” są ukrytym atakiem na niezależność sądownictwa oraz/lub mają na celu uczynić łatwiejszym czy dopuszczalnym groźenie sędziom sankcjami za korzystanie z ich praw do swobody wypowiedzi oraz wolności zrzeszania się, co narusza wszystkie odpowiednie normy prawa europejskiego i międzynarodowego²¹.

Pominięcie szerszego kontekstu, w którym działa art. 10 rozporządzenia nr 58-1270

Wychodząc poza art. 10 rozporządzenia, przedstawione zostaną przepisy i zasady dotyczące niezawisłości sądów określone w prawie francuskim – pomijając prawo UE i re-

¹³ Zasada nr 3, rozdział I o Niezawisłości sędziowskiej.

¹⁴ Zasada nr 17, rozdział II o Bezstronności.

¹⁵ Zasada nr 10, rozdział VIII Ograniczenia i dyskrekcja.

¹⁶ *Baka przeciwko Węgrom*, op. cit., § 164.

¹⁷ Zasada nr 13, rozdział II o Bezstronności.

¹⁸ Zasada nr 24, rozdział II o Bezstronności.

¹⁹ Zasada nr 1, rozdział VI o Godności.

²⁰ Zasada nr 1, rozdział VIII Ograniczenia i dyskrekcja.

²¹ Zob. A. Sanders, Kneblowanie stowarzyszeń sędziowskich: Obowiązek sędziów zadeklarowania, do jakich stowarzyszeń należą na mocy polskiej tzw. „ustawy kagańcowej”, Verfblog, 5.3.2020 r.: <https://verfassungblog.de/muzzling-associations-of-judges> (przepis ustawy kagańcowej, który nakazuje sędziom, aby ujawnili swoje członkostwo w stowarzyszeniach oraz funkcje pełnione w fundacjach nieprowadzących działalności gospodarczej i członkostwo w partiach politycznych zanim zostali sędziami, jest pogwałceniem Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, jak też Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej).

gulacje EKPCz z powodu ograniczeń niniejszego opracowania, aby wyjaśnić ponad wszelką wątpliwość, że ustawa kagańcowa przyjęta w Polsce byłaby nie do pomyślenia we francuskim systemie prawnym ze względu na jego oczywistą niezgodność, w szczególności z konstytucyjnymi gwarancjami niezawisłości sądów.

Jeśli chodzi o prawo francuskie i niezawisłość sądów, głównym źródłem prawa jest Konstytucja francuska z 4.10.1958 r. Oznacza to, że rozporządzenie nr 58-1270 należy interpretować i stosować w sposób zgodny z zasadą ochrony niezawisłości sądów gwarantowaną przez Konstytucję francuską, a interpretowaną w orzecznictwie francuskiej Rady Konstytucyjnej. Jest to podstawowa kwestia, która jednak zaskakująco umknęła ekspertom prawa porównawczego pracującym obecnie w polskim Ministerstwie Sprawiedliwości, dlatego podkreślmy, że Konstytucja francuska wyraźnie chroni niezależność „władzy sędziowskiej” oraz zasadę nieusuwalności sędziów²², jednocześnie domyślnie gwarantując niezależność obu: wymiarowi sprawiedliwości konstytucyjnemu²³ i administracyjnemu²⁴.

Rozporządzenie nr 58-1270 także należy interpretować i stosować zgodnie z orzecznictwem francuskiej Rady Konstytucyjnej, zwłaszcza w odniesieniu do art. 16 konstytucyjnie wiążącej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r. („Żadne społeczeństwo, w którym żadna regulacja nie przewiduje gwarancji ochrony praw ani podziału władzy, nie ma konstytucji”). Rzeczywiście, na podstawie tego przepisu, podstawowe elementy praworządności, takie jak zasada niezawisłości sądów, są szeroko chronione²⁵. Na przykład, konstytucyjna zasada niezawisłości sądów została zinterpretowana jako wykluczająca „reformę” mającą na celu rozszerzenie zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej francuskich sędziów na ich działania jurysdykcyjne w celu ukarania za jakiegokolwiek umyślne i poważne naruszenie podstawowych zasad proceduralnych o charakterze cywilnym lub karnym²⁶. Według francuskiej Rady Konstytucyjnej w tym scenariuszu Konstytucja francuska wymaga orzeczenia wydanego przez sąd ostatniej instancji stwierdzającego naruszenie obowiązków przez sędziego przed ewentualnym wszczęciem postępowania dyscyplinarnego, ponieważ w przeciwnym razie groziłoby pomieszanie roli sędziego apelacyjnego/sędziego ostatniej instancji i sędziego dyscyplinarnego²⁷. Rada Konstytucyjna wyjaśniła również ponad wszelką wątpliwość, że „zasada niezawisłości sądów ma na celu zagwarantowanie możliwości podejmowania decyzji bez jakichkolwiek instrukcji i nacisków. Ani ustawodawca, ani rząd, ani żaden organ administracyjny nie może ingerować w czynności sędziów”²⁸. Oznacza to na przykład, że francuski ustawodawca naruszył konstytucyjne zasady podziału władzy i niezależność władzy sędziowskiej, starając się zapewnić organowi administracyjnemu kompetencję do przyjmowania skarg od osób fizycznych lub prawnych w związku z zachowaniem sędziów oraz

uprawnienie do przekazywania tych skarg Najwyższej Radzie Sądownictwa.

Dalsze istotne zasady o charakterze konstytucyjnym, ustawodawczym i administracyjnym lub wynikające z orzecznictwa zostały pomocniczo streszczone przez Francuską Wysoką Radę Sądownictwa w Kompendium Obowiązków Etycznych Sędziów. Zasady te, choć bardzo istotne dla oceny czy we Francji można przewidzieć taki akt prawny, jak ustawa kagańcowa, z niewyjaśnionych przyczyn zostały pominięte przez osoby tak chętnie powołujące się na art. 10 rozporządzenia w polskich debatach wewnętrznych. Można się tylko zastanawiać, dlaczego:

- sędziowie bronią niezawisłości władzy sędziowskiej. Wymaga się od nich działania i orzekania przy stosowaniu prawa i przestrzegania obowiązujących zasad proceduralnych, opartych wyłącznie na omówionych wcześniej elementach, bez jakiegokolwiek wpływu lub presji i bez obawy przed jakimikolwiek środkami dyscyplinarnymi²⁹.
- wykonując swoje obowiązki i opierając się na zasadach, sędziowie powinni nie dopuszczać i odrzucać każdą próbę ingerencji mającą na celu bezpośredni lub pośredni wpływ na ich decyzje. Jako obrońcy wolności osobistej powinni stosować reguły prawa oparte na elementach postępowania, nie obawiając się niezadowolenia lub powodowani chęcią zadowolenia władzy wykonawczej, władzy ustawodawczej, hierarchii sądowej, mediów, opinii publicznej lub jakichkolwiek innych organizacji³⁰.
- sędziowie powinni chronić swoją niezależność od władzy wykonawczej i ustawodawczej, powstrzymując się od wszelkich niewłaściwych relacji z ich przedstawicielami. Chociaż mają, jak każdy obywatel, prawo do prywatności, powstrzymują się jednak od jawnych związków lub zachowań publicznych, które mogą podważyć ich niezależność, z jaką powinni wypełniać swoje obowiązki³¹.

²² Art. 64 Konstytucji: „Prezydent Republiki jest gwarantem niezależności władzy sędziowskiej. Wspomaga go Najwyższa Rada Sądownictwa. (...) Sędziów nie można usunąć ze stanowiska”.

²³ Decyzja nr 2008-566 DC z 9.6.2008 r.

²⁴ Decyzja nr 80-119 DC z 22.6.1980 r.

²⁵ Ostatni przegląd zob. [w:] L. Burgogue-Larsen, P.V. Astresses i V. Bruck, Konstytucja Francji w kontekście prawa UE i prawa międzynarodowego: ciągle dostosowywanie i dialog do poprawy; A. Albi, S. Bardutzky (red.), Krajowe konstytucje w zarządzaniu europejskim i globalnym: demokracja, prawa, praworządność, TMC Asser Press, 2019, s. 1181.

²⁶ Ta rzadka próba rozszerzenia zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów była wynikiem sprawy znanej we Francji jako „l'affaire d'Outreau”. Mówiąc w skrócie, odnosi się to do znanej sprawy karnej dotyczącej rzekomego kręgu pedofilskiego w mieście Outreau, w wyniku której uniewinniono wiele osób niesłusznie oskarżonych o wykorzystywanie seksualne wobec dzieci, a z których niektóre przebywały nawet 3 lata więzienia w oczekiwaniu na proces.

²⁷ Decyzja nr 2007-551 DC du 1er mars 2007, pkt 6–8.

²⁸ *Ibidem*, ust. 10.

²⁹ Zasada nr 3, Rozdział I w sprawie Niezależności.

³⁰ Zasada nr 4, Rozdział I.

³¹ Zasada nr 8, rozdział I.

- sędziowie nie mogą być ścigani ani odpowiadać dyscyplinarnie z powodu wydawanych przez nich orzeczeń³².

Biorąc pod uwagę, że jednym z głównych skutków ustawy kagańcowej, która „może być postrzegana jako dalsze podważanie niezawisłości sądownictwa w Polsce”³³, jest postawienie polskich sędziów w „niemożliwej sytuacji ponoszenia odpowiedzialności w postępowaniu dyscyplinarnym w związku z wydawanymi orzeczeniami z zastosowaniem EKPCz, prawa Unii Europejskiej i innych instrumentów międzynarodowych”³⁴, nie jest zaskakujące, że polscy przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości przedstawili wysoce selektywną, celowo wprowadzającą w błąd relację o tym, co przewiduje prawo francuskie, jeśli chodzi o prawa i obowiązki francuskich sędziów i prokuratorów.

Dlatego można było zauważyć w styczniu zeszłego roku francuskich prawników i ekspertów w dziedzinie prawa francuskiego publicznie potępiających polski rząd za wprowadzanie w błąd i instrumentalne wykorzystywanie prawa francuskiego: „Francuski system nie jest idealny. Żaden system nie jest. Jednak nie można akceptować celowego instrumentalnego posługiwania się prawem porównawczym i wykorzystywania zagranicznych przepisów prawnych w celu wprowadzania w błąd i manipulowania jako strategii skiero-

wanej przeciwko oponentom w celu wyraźnego podporządkowania sądownictwa”³⁵.

Chociaż może się to wydawać podobne do frustrującej, czasochłonnej gry typu „walenie w kreta”³⁶, nie jest daremne. Rzeczywiście, wkrótce potem, zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, polskie władze, próbując uzasadnić swój najnowszy akt prawny, całkowicie zaprzestały odwoływania się do prawa francuskiego. Ten akt prawny bez wątpienia okaże się, że został przyjęty z naruszeniem prawa UE, wymaganiami wynikającymi z EKPCz, ale także z polską Konstytucją, o ile dojdzie w Polsce do przywrócenia skutecznej kontroli konstytucyjnej ustawodawstwa. ■

³² Zasada nr 13, rozdział I.

³³ Komisja Wenecka, Polska. Wspólna pilna opinia w sprawie zmian w ustawie o sądach powszechnych, ustawie o Sądzie Najwyższym i niektórych innych ustawach, opinia Nr 977/2019 z 16.1.2020 r., ust. 59.

³⁴ *Ibidem*, pkt 60.

³⁵ S. Platon, „Prawo francuskie NIE jest wzorem dla polskiego projektu ustawy o dyscyplinowaniu sędziów”, *VerfBlog*, 17.1.2020 r.: <https://verfassungsblog.de/french-law-is-not-a-model-for-the-polish-bill-on-dysciplinung-judges>

³⁶ Gra zręcznościowa, w której gracze młotkiem wbijają krety z zabawkami z powrotem do swoich otworów, z których wyskakują losowo (*przytłum.*).

SUMMARY

Use of foreign laws for creating havoc and misleading – on the example of French law and Polish “muzzle law”

One of the favourite tricks contained in the textbook for autocrats is the purposeful use of misleading examples of foreign solutions which are to justify authoritarian “reforms” as worthy of recognition and at the same time divert people’s attention from the factually realized elimination of judicial independence. This has happened many a time in *Erdoğan’s* Turkey and *Orbán’s* Hungary. No wonder, therefore, that the Polish ruling party has done likewise, and one of the latest examples is the employment of French law to defend legal changes by the act called “muzzle law”.

Key words: “muzzle law”, elimination of judicial independence, French law

REKLAMA

 ksiegarnia.beck.pl	<h2>Zamów bezpośrednio od wydawcy!</h2> <ul style="list-style-type: none"> 🕒 Pełna oferta z gwarancją dostępności 🕒 5% stały rabat na zakupy w księgarni 🕒 Indywidualna obsługa klienta 🕒 Realizacja zamówień w 24 godziny 🕒 Dowiedz się pierwszy o nowościach i promocjach
KSIĘGARNIA INTERNETOWA	
SPECJALISTYCZNA WIEDZA W ZASIĘGU RĘKI	
 JAKOŚĆ C.H. BECK	www.ksiegarnia.beck.pl